

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1972/40

Karar Sayısı:1972/61

Karar günü:26/12/1972

Resmi Gazete tarih/sayı:28.3.1973/14490

İtiraz yoluna başvuran : İstanbul 12. Asliye Hukuk Mahkemesi.

İtirazın konusu : 8/3/1950 günlü, 5590 sayılı ("Ticaret ve Sanayi Odaları", "Ticaret Odaları", "Sanayi Odaları", "Ticaret Borsaları" ve "Ticaret ve Sanayi Odaları", "Ticaret Odaları", "Sanayi Odaları" ve Ticaret Borsaları" Birliği Kanunu) nun 26. maddesinin Anayasanın 61. maddesine aykırı olduğu yolunda davalılar vekilinin ileriye sürdüğü iddianın ciddî olduğu kanısına varan mahkeme Anayasa'nın değişik 151. maddesi no dayanarak Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

I- OLAY :

İstanbul Ticaret Odasınınca 5590 sayılı Kanunim 26, maddesine dayanılarak tahakkuk ettirilen munzam aidat dolayısıyla açılan icra takibine itiraz etmeleri üzerine dâvâlılar aleyhine itirazın iptali ve alacağın inkâr tazminatı ve temerrüt faizi ile birlikte tahsili için açılan ve İstanbul 12. Asliye Hukuk Mahkemesinin 1971/865, 866, 868 esas sayılarını aldıktan sonra birleştirilen üç davada davalılar vekilince 26. maddenin Anayasanın 61. maddesine aykırı olduğu yolunda ileri sürülen iddianın ciddî olduğu kanısına varan mahkeme Anayasa Mahkemesine başvurulmasına 16/6/1972 gününde karar verilmiştir.

II- MAHKEMEYİ ANAYASA'YA AYKIRILIK İDDİASININ CİDDİ OLDUĞU KANISINA GÖTÜREN GÖRÜŞÜN ÖZETİ :

Ticaret Odaları Anayasa'nın 122. maddesi kapsamına girerler. 559C sayılı Yasanın, 26 maddesinde sözü geçen munzam aidat Anayasa'nın 61. maddesindeki ".....benzeri malî yükümler" niteliğindedir. Bu maddeye göre vergi, resim,harç ve benzeri malî yükümler ancak kanımla konulur. İtiraz konusu 26. maddede munzam aidatın matrahı ve oranı belli edilmiş ise de tarh, tahakkuk ve tahsil usulleri gösterilmemiştir.

Oysa Anayasa Mahkemesinin, benzeri bir konuda Ziraat Odalarına ilişkin olarak verdiği 24/3/1970 günlü, 65 - 16 sayılı kararda "Yasa koyucunun yalnızca konusunu belli ederek bir malî yüküme izin vermesinin bunun yasa ile konulmuş sayılmasına yetmiyeceği; yükümlerin yükümlüleri, matrah ve oranları, tarh, tahakkuk ve tahsil usulleri, yaptırımları, zamanaşımı gibi belli başlı öğeleri de açıklanarak ve çerçeveleri kesin çizgilerle belirtilerek yasalarla düzenlenmesi gerektiği" belirlenmiştir.

Şu duruma göre 5590 sayılı Yasanın 26. maddesinin Anayasa'nın 61. maddesine aykırı olduğu yolundaki iddia ciddî görülmüştür.

III- YASA METİNLERİ:

1- İtiraz konusu kanun maddesi :

8/3/1950 günlü, 5590 sayılı Kanunun Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen 26. maddesi (Üçüncü Tertip Düstur - Cilt 31 - Sayfa 1714 ve 1715 deki metne göre) şöyledir :

Esas Sayısı:1972/40
Karar Sayısı:1972/61

"Madde 26- Munzam aidat, sanayici veya tacirin o yıl zarfında elde ettiği ticarî veya sınaî kazançtan gelir vergisine matrah teşkil eden miktarın binde beşidir.

Hem ticaret ve hem sanayi odasına kayıtlı bulunanların munzam aidatları, galip vasfı ile mukayyet bulunduğu meslek kazancına göre o oda tarafından tahsil olunur. Ancak kayıtlı bulunduğu odalar arasında her odaya ödedikleri aidatla mütenasip olarak paylaşılır.

Zarar eden tacirler ve sanayiciler o yıl için munzam aidat ödemezler. Esnaf vergisine tabi tutulan tacirlerin ödeyecekleri munzam aidat ödedikleri esnaf vergisinin yüzde beşidir.

Bir şehirde müteaddit şubeleri bulunan tacirler yalnız birisi için munzam aidat verirler. Bunlarda munzam aidat bütün şubelerinden elde ettikleri ticari kazancın gelir vergisine matrah teşkil eden miktarının binde beşidir.

5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun birinci maddesinin (A) ve (C) fıkralarındaki kurumların munzam aidatı ödedikleri kurumlar vergisinin yüzde beşidir.

Müstâkil bilançosu yapılan şubelerin munzam aidatı, o şubelerden elde edilen kazançların binde beşidir ve şubenin bulunduğu mahallin odalarına ödenir.

Bilançoları bir merkezde yapılan kurum ve müesseselerin munzam aidatı merkezin bulunduğu yerin ticaret odasına ödenir. Ancak bu munzam aidat her şubenin elde ettiği kazanç ile mütenasip olarak şubelerin bulunduğu yerler ticaret odaları veya sanayi odaları arasında paylaşılır. Bütün bu hallerde bir müessesenin şubeleriyle beraber ödeyeceği munzam aidat tutarı 5.000 lirayı geçemez."

2- Dayanak olarak ileri sürülen Anayasa maddesi:

5590 sayılı Kanunun 26. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğu yolundaki iddiayı ve mahkemeyi bu iddianın ciddi olduğu kanısına götüren görüşü desteklemek üzere ileri sürülen Anayasa'nın 1488 sayılı Yasa ile değişik 61. maddesi aşağıda yazılı olduğu gibidir :

"Madde 61- Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür.

Vergi, resim ve harçlar ve benzeri malî yükümler ancak kanunla konulur.

Kanunun belli ettiği yukarı ve aşağı haller içinde kalmak, ölçü ve esaslara uygun olmak şartıyla, vergi, resim ve harçların muafiyet ve istisnalarıyla nispet ve hadlerine ilişkin hükümlerde değişiklik yapmaya, Bakanlar Kurulu yetkili kılınabilir."

IV- İLK İNCELEME:

Anayasa Mahkemesi içtüzüğünün 15. maddesi uyarınca 3/7/1972 gününde Muhittin Taylan, Avni Givda, Fazıl Uluocak, Sait Koçak Nuri Ülgenalp, Şahap Arıç, İhsan Ecermiş, Ahmet Akar, Halit Zarbun, Ziya Önel, Kani Vrana, Mustafa Karaoğlu, Lûtfi Ömerbaş, Şevket Müftügil ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun katılmalarıyla yapılan ilk inceleme toplantısında işin çözülebilmesi için İstanbul Ticaret Odasınınca dâvâlılara karşı yapılan ve dâva ile ilgili olan icra kovuşturmasına ilişkin dosya örneğinin incelenmesi gerekli görülmüş ve bu eksik tamamlanmak üzere dosyanın mahkemeye geri çevrilmesine oybirliğiyle ve 1972/33-40 sayılı karar verilmiştir.

İncelenmesi gerekli görülen icra dosyaların örneklerinin İstanbul 12 nci Asliye Hukuk Mahkemesinin 18/7/1972 günlü, 1971/865 sayılı yazısı ile gönderilmesi üzerine 3/10/1972 gününde Muhittin Taylan, Avni Givda, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, Nuri Ülgenalp, Şahap Arıç, İhsan Ecermiş,

Esas Sayısı:1972/40
Karar Sayısı:1972/61

Recai Seçkin, Ahmet Akar, Halit ZARBUN, Ziya Önel, Kani Vrana, Muhittin Gürün, Şevket Müftügil ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun katılmalarıyla yapılan toplantıda dosyanın eksikliği kalmadığı anlaşıldığından Anayasa'nın değişik 151. ve 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Kanunun 27. maddelerine uygun olduğu görülen işin esasının incelenmesi oybirliğiyle kararlaştırılmıştır.

V- ESASIN İNCELENMESİ:

İtirazın esasına ilişkin rapor, İstanbul 12 nci Asliye Hukuk Mahkemesinin 18/7/1972 günlü, 1971/865 sayılı yazısına bağlı olarak gelen gerekçeli karar ve ekleri; iptali istenen kanun maddesi; Anayasa'ya aykırılık iddiasına dayanaklık eden Anayasa kuraları; bunlarla ilgili gerekçeler ve başka yasama belgeleri, konu ile ilişkisi bulunan öteki metinler okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Ticaret ve Sanayi Odaları, görev ve yetkileri kanunla belirlenmiş, tüzel kişiliği olan, meslekî nitelikte kamu kurumlarıdır. (5590 sayılı Kanun : madde 1). Böylece Anayasa'nın kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına ilişkin 122. maddesi kapsamına girmektedirler. 5590 sayılı Kanunun 1. ve 5. maddeleri kurallarına bir göre atılırsa bu odaların hizmet ve görevlerinden hemen hemen hepsinin kamuyu ilgilendiren alana girdiği görülür. Ticaret ve sanayi genel menfaatlere uygun biçimde gelişmesine çalışmak, başlıca maddelerin piyasa fiyatlarını imlemek, kaydetmek ve yaymak, tüzükte gösterilecek ticaret ve sanayiye ilişkin belgeleri düzenlemek ve onamak, Ticaret Bakanlığınca verilecek görevleri yapmak; bu Bakanlığa mevzuatla verilmiş işlerden odalara aktarılanları görmek, ticaret ve sanayi erbabınca uyulması gereken meslekî kararlar almak, ticaret mallarının niteliklerini saptayacak laboratuvarlar kurmak, ticaret ve sanat kursları, sergiler, panayırar, müzeler, kütüphaneler açmak oda görev ve hizmetlerinin belli başlılarındandır.

Kayıt ücreti, yıllık aidat, münzam aidat, misil zamları ve para cezaları (Madde 24) oda gelirlerinin en önemlilerini oluşturur. Bunlardan kayıt ücreti, yıllık aidat ve kesinleşmiş zamlara para cezalarının tahsiline ilişkin oda kararları ilâm hükmündedir ve icra dairelerince yerine getirilir. (Değişik madde 78).

Ticaret ve Sanayi Odalarının yukarıda özet olarak açıklananlarla beliren niteliğinin Kanunun 24. maddesinde oda gelirleri arasında sayılan, itiraz ve inceleme konusu 26. maddede ise ayrıntıları ile tanımlanan ve koşullara bağlanan "münzam aidat"ı Anayasa'nın değişik 61. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesi içine giren bir çeşit akçalı yüküm durumuna getirdiği ortadadır.

Anayasa'nın 61. maddesinin ikinci fıkrası kuralına göre vergi, resim ve harçlar ve benzeri malî yükümler ancak kanunla konulur. Anayasa Mahkemesinin bu konuya ilişkin kararlarında belirtildiği üzere : (Sözelimi 1969/65 - 1970/16 sayılı, 24/3/1970 günlü karar - 21/7/1970 günlü, 13555 sayılı Resmî Gazete; Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi; Sayı 8, Sayfa 220-225) Anayasa Koyucunun, her türlü akçalı yükümün kanunla konulmasını buyururken keyfî ve takdirî uygulamaları önleyecek ilkelerin kanunda yer alması ereğini güttüğünde kuşku yoktur. Kanun Koyucunun yalnızca konusunu belli ederek bir akçalı yükümün ilgililere yükletilmesine izin vermesi bunun kanunla konulmuş sayılabilmesi için yeterli değildir. Yükümler, ancak yasa! düzenlemelerde belli başlı öğeleri açıklanmış ve çerçeveleri kesin çizgilerle belirtilmişse, Anayasa'nın değişik 61. maddesine uygun bir nitelik kazanırlar.

5590 sayılı Kanunun münzam aidata ilişkin 26. maddesi, öteki tamamlayıcı yasal kurullarla birlikte ele alınınca görülecek olan şudur : Yükümlü, matrah, oran, tavan 26. maddede açıkça gösterilmektedir. Zamanaşımı kanunun 89. maddesinde yer almıştır. Geçici 4. maddede gelir vergisi esasına göre vergi tahsil edileceği yıla kadar geçen süre içinde aidat ve münzam aidatta kazanç vergisi, daha sonraki dönemde ilişkin bulunduğu yılın vergi esaslarının uygulanmasını öngören bir düzenleme vardır.

Esas Sayısı:1972/40
Karar Sayısı:1972/61

Tahsil usulüne gelince; önce şöyle bir açıklamanın yapılması yerinde olacaktır. Akçalı bir yükümün mutlaka özel bir tahsil usulüne bağlanması ve usulün yükümü getireni yasada belirlenmesi zorunluluğu yoktur. O yükümden doğan alacağın tahsilinde uygulanmağa hukukça elverişli bir genel yasal düzenleme varsa yükümün tahsil usulünün de yasa ile belirtilmiş sayılması gerekir.

Borçların yerine getirilmesi konusunda yasal düzenleme ile saptanan iki yol vardır. Bu yollardan birincisi genellikle Devlete il özel idarelerine ve belediyelere ait kamu alacaklarına ilişkindir; 21//1953 günlü 6183 sayılı "Amme Alacaklarının Tahsili Usulü" hakkındaki Kanunla düzenlenmiştir. Bu kanun başka yasaların gönderme yaptığı her çeşit alacaklar hakkında da uygulanır. (6183 sayılı Kanun madde 1, 2). 6183 sayılı Kanun kapsamına girmeyen, girmemesi nedeniyle de alelade bir alaktan doğmuş gibi olan ya da doğrudan doğruya özel hukuk alanı sınırları içinde kalan borçların ödetilmesi için de 9/6/1932 günlü, 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanununun düzenlediği yol bulunmaktadır.

5590 sayılı Kanunun itiraz konusu edilen 26. maddesinin tanımladığı ve koşula bağladığı "munzam aidat" hakkında 6183 sayılı Kanunun uygulanmasını sağlayacak bir kurala 5590 sayılı Kanunda yer verilmemiştir. Buna karşılık 78. maddede kayıt ücretinin, yıllık aidatın kesinleşmiş zamların ve para cezalarının tahsiline ilişkin oda kararlarının ilâm hükmünde olduğu ve icra dairelerince yerine getirileceği açıklanmıştır. Kural, aynı zamanda odaların bu nitelikte alacaklarının tahsili için 6183 sayılı Kanununun değil 2004 sayılı Kanunun düzenlediği yolun uygun görü¹ lüğünün açık işaretidir. Munzam aidat n belirli bir tahsil usulü bulunduğu ve onun da 2004 sayılı Kanunla belirlenmiş ilâmsız takip usulü olduğu bu yönden de açıklığa kavuşmuş olmaktadır.

Yukarıdan beri açıklananlarla anlaşıldığı üzere 5590 sayılı Kanunun 26. maddesinin Anayasa'nın değişik 61. maddesine veya başka bir kuralına aykırılığı yoktur. İtirazın reddi gerekir.

VI- SONUÇ:

5590 sayılı Kanunun 26. maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın reddine 26/12/1972 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Başkan Muhittin Taylan	Başkanvekili Avni Givda	Üye Fazıl Uluocak	Üye Nuri Ülgenalp
Üye Saat Koçak	Üye Şahap Arıç	Üye İhsan Ecemiş	Üye Ahmet Akar
Üye Halit ZARBUN	Üye Ziya Önel	Üye Kâni Vrana	Üye Muhittin Gürün

Esas Sayısı:1972/40
Karar Sayısı:1972/61

Üye
Lütfi Ömerbaş

Üye
Şevket Müftügil

Üye
Ahmet H. Boyacıoğlu